

Försvarsutskottet

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av hälso- och sjukvårdslagen och lagar som har samband med den

Till social- och hälsovårdsutskottet

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av hälso- och sjukvårdslagen och lagar som har samband med den (RP 118/2025 rd): Ärendet har remitterats till försvarsutskottet för utlåtande till social- och hälsovårdsutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- jurist Sini Huikuri, social- och hälsovårdsministeriet
- specialsakkunnig Anna Sandberg, social- och hälsovårdsministeriet
- regeringsråd Minnamaria Nurminen, försvarsministeriet
- överläkare Juha-Petri Ruohola, Försvarsmakten
- militäröverläkare Mikko Myllylä, Försvarsmakten
- överstelöjtnant Pasi Kallioniemi, Försvarsmakten.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- sakkunnigläkare Tuula Kock, Velfärdsområdesbolaget Hyvil Ab
- Vanda och Kervo velfärdsområde.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Allmänt

(1) Regeringen föreslår att hälso- och sjukvårdslagen, värnpliktslagen, lagen om frivillig militärtjänst för kvinnor, lagen om behandling av personuppgifter inom Försvarsmakten och lagen om elev- och studerandevård ändras. Försvarsutskottet koncentrerar sig i detta utlåtande på den ändring som gäller hälsoundersökningar på förhand före uppbåd.

(2) Enligt propositionen ska studerandehälsovården för läropliktiga personer i fortsättningen omfatta Försvarsmaktens hälsoundersökning på förhand, som ska ordnas av velfärdsområdet, det

Utlåtande FsUU 12/2025 rd

är då den studerande fyller 18 år. Dessutom föreslås det att det införs en elektronisk hälsoenkät som gäller studerandehälsovård och hälsoundersökningen på förhand i syfte att kontrollera tjänstedugligheten. Försvarmaktens nuvarande hälsoenkät används till utgången av 2027.

(3) Utskottet påpekar att tanken om hälsoundersökningar som riktar sig till hela åldersklassen och genomförs inom studerandehälsovården baserar sig på rekommendationerna i slutrapporten från den parlamentariska kommittén för utveckling av värnplikten som godkändes 2021. Kommittén ansåg att målet för utvecklingen av det militära försvaret bör vara att stärka de ungas försvarsrelation och försvarsvilja samt att öka antalet män som utför värnplikt och antalet kvinnor som frivilligt söker sig till militärtjänst. Det övergripande samhällseliga målet var att främja ungas välbefinnande och minska risken för marginalisering. På så sätt har uppbådssystemet ett nära samband med den studerandehälsovård som ordnas under läropliktstiden.

(4) Utskottet välkomnar propositionen och anser att den förbättrar kvaliteten på, täckningen av och tillgången till hälsoundersökningar som anknyter till uppbåd och ökar jämlikheten mellan ungdomarna.

Sammanlagning av studerandehälsovårdens undersökningar och hälsoundersökningar på förhand före uppbåd

(5) Enligt sakkunnigyttrandena är en sammanlagning av undersökningarna inom hälso- och sjukvården och hälsoundersökningarna på förhand före uppbåd en välkommen lösning med tanke på såväl resursanvändningen som beaktandet av den uppbådspliktiges tidigare hälsotillstånd.

(6) Utskottet betonar att bedömningen av tjänstedugligheten är en krävande uppgift. En högklassig hälsoundersökning på förhand förutsätter fortbildning och anvisningar för hälsovårdare och läkare.

(7) För kvinnor görs bedömningen av tjänstedugligheten på frivillig basis. Utskottet anser att det vid hälsoundersökningarna vore ändamålsenligt att göra en bedömning av tjänstedugligheten hos alla kvinnor. Det är viktigt att antalet kvinnor som söker sig till frivillig militärtjänst kan ökas från nuvarande cirka 1 000 personer till målet på 2 000 personer. Att tjänsteduglighetsklassen utreds i tid kunde bidra till att uppnå detta mål.

(8) Vid genomförandet av den elektroniska hälsoenkäten ska välfärdsområdenas olika patientdatasystem, Försvarmaktens system, arkivering och överföring av uppgifter samt kostnaderna för behövliga datatekniska lösningar beaktas. Utskottet betonar att införandet av den elektroniska hälsoenkäten kräver omfattande utbildning och förnyande av serviceprocesserna i välfärdsområdena.

Ekonomiska konsekvenser

(9) Enligt det gällande avtalet om kostnadsfördelning har Försvarmakten ersatt 50 procent av kostnaderna för hälsoundersökningarna på förhand. Uppbådsläkares arbete ersätts enligt antalet utförda arbetstimmar. Undersökningarna av kvinnor som söker sig till frivillig militärtjänst har ersatts fullt ut.

Utlåtande FsUU 12/2025 rd

(10) I fortsättningen gäller hälsoundersökningen på förhand hela åldersklassen, men det anslag som överförs från Försvarmakten till välfärdsområdena baserar sig på antalet undersökta män och frivilliga kvinnor 2024. Enligt uppgift beaktas den utvidgade skyldigheten inte i anslaget. Utskottet betonar att alla kostnader som ändringen medför ska ersättas välfärdsområdena fullt ut.

Övrigt

(11) De sakkunniga lyfte fram behovet av att precisera ansvaret för att ordna hälsoundersökningar som ordnas i samband med uppbåd. Till 17 § 2 mom. i lagförslag 1 i propositionen bör läggas till orden "som studerar inom dess område" så att ansvarsfördelningen inte ska förbli oklar (studerande som studerar inom dess område).

(12) Utskottet anser att Försvarmakten vid uppföljningen av de värnpliktigas hälsotillstånd fördomsfritt bör utnyttja ny teknik. Den tekniska utvecklingen gör det möjligt att bättre än tidigare följa upp reservisternas hälsotillstånd frivilligt.

(13) Psykosociala orsaker förklarar redan nu merparten av de fall där den unga bedöms vara oförmögen att fullgöra beväringstjänst. Utvecklingen är oroväckande för samhället och riskerar att bli ohållbar om vi inte satsar betydligt mer på de ungas psykiska hälsa.

(14) Försvarmakten bör se till att alla intresserade, till exempel diabetiker, kan fullgöra beväringstjänsten enligt sin förmåga. Till exempel dålig fysisk prestationsförmåga är ett betydande problem för många unga, men den bör inte ensam hindra tjänstgöringen, eftersom Försvarmakten har uppgifter där god fysisk prestationsförmåga inte är en förutsättning för tjänstgöringen, såsom exempelvis inom cyberförsvar och drönarsystem.

Sammanfattning

(15) Utskottet anser att de kombinerade hälsoundersökningar som riktar sig till hela åldersklassen och som genomförs inom studerandehälsovården förtydligar den nuvarande verksamhetsmodellen, minskar överlappningarna och ger en helhetsbedömning av den ungas hälsotillstånd och funktionsförmåga, vilket talar för att det vore ändamålsenligt att bedöma tjänstedugligheten också hos alla kvinnor. Propositionen kan också öka intresset för att söka sig till frivillig militärtjänst för kvinnor. Utskottet påpekar att Försvarmakten är den enda myndighet som vet vilka alla som är uppbådspliktiga. Uppföljningen av dem som avbrutit sina studier är inte möjligt inom studerandehälsovården.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Försvarsutskottet föreslår

att social- och hälsovårdsutskottet beaktar det som sägs ovan.

Utlåtande FsUU 12/2025 rd

Helsingfors 4.11.2025

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Heikki Autto saml
vice ordförande Mikko Savola cent
medlem Otto Andersson sv
medlem Miko Bergbom saf
medlem Timo Furuholm vänst
medlem Timo Heinonen saml
medlem Hanna Holopainen gröna
medlem Tomi Immonen saf
medlem Mika Kari sd
medlem Pauli Kiuru saml
medlem Jani Kokko sd
medlem Jarno Limnell saml
medlem Juha Mäenpää saf
medlem Jari Ronkainen saf
medlem Hanna Räsänen cent
medlem Paula Werning sd.

Sekreterare var

utskottsråd Heikki Savola.